

Asia: VN/13190/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: pakkokeinolain muutostarpeet

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne yleisesti mietinnöstä

Mietinnössä on nostettu esiin useita pakkokeinolakiin sekä siihen liittyviin lakeihin kohdistuvia muutostarpeita. Mietinnössä on käsitelty kattavasti pakkokeinojen suhdetta epäillyn perusoikeuksiin, mitä käräjäoikeus pitää myönteisenä. Mietinnössä esitetyt lainmuutokset sekä kannanotot ovat pääosin hyvin perusteltuja ja oikeita. Käräjäoikeus ottaa jäljempänä kohdittain kantaa niihin seikkoihin, mitkä on käräjäoikeuden käsityksen mukaan otettava vielä huomioon lainvalmistelussa.

Mietinnössä on esitetty uudistuksia, jotka sekä lisäävät että toisaalta myös vähentävät työmäärää eri viranomaisissa. Kaikki sellaiset uudistukset, jotka vähentävät viranomaisten työmäärää, ja jotka eivät heikennä yksilön perusoikeussuojaa, ovat kannatettavia. Muutoksia tehtäessä tulee kuitenkin viimeistään hallituksen esitystä laadittaessa kattavasti selvittää muutosten vaikutukset resurssitarpeisiin, ja kullekin viranomaiselle tulee turvata riittävät resurssit, jotta ne pystyvät toteuttamaan laissa säädetyt tehtävät.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan useat mietinnössä esitetyt uudistukset olisi perusteltua toteuttaa mahdollisimman pian, jotta havaitut epäkohdat saadaan korjattua. Lain voimaantuloon tulee kuitenkin varata riittävästi valmistautumisaikaa, mikä on syytä ottaa huomioon voimaantulosäännöstä laadittaessa. Voimaantulosäännöksessä tulee yksiselitteisesti ottaa kantaa siihen, milloin uutta lakia tulee soveltaa, jotta asiassa vältytään tarpeettomilta tulkintatilanteilta etenkin silloin, kun jotakin pakkokeinoa on tarpeen käyttää sekä uuden että vanhan lain voimassa ollessa.

2. Lausuntonne pakkokeinolain 2 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä on tutkinta-arestia koskevin osin päädytty siihen, että tässä vaiheessa lainsäädäntöön ei esitetä muutoksia. Käräjäoikeus yhtyy tähän näkemykseen. Tutkinta-arestin käytöstä on niin vähän käytännön kokemuksia, että lainsäädännön muutokset eivät tässä vaiheessa ole perusteltuja.

Mietinnössä on esitetty pidättämispäätöstä koskevin osin, että päätöksestä tulisi antaa pidätetylle jäljennös ilman aiheetonta viivytyksiä. Käräjäoikeus yhtyy mietinnössä esitettyyn tältä osin.

3. Lausuntonne pakkokeinolain 3 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Syytteen nostamisen määräajan pidentämisen osalta mietinnössä esitetään säädettäväksi mahdollisuutta asian käsittelyyn kirjallisesti kansliassa. Käräjäoikeus kannattaa esitystä. Etenkin laajoissa rikosasioissa on varsin usein käsillä tilanne, jossa syytteen noston määräpäivä asetetaan ensimmäisessä vangitsemiskäsittelyssä, mutta tämän jälkeen asian tutkinta laajentuu merkittävästi. Tällöin määräajan pidentämistä saatetaan perustelluista syistä joutua pyytämään useastikin. Varsin usein tällaisiin asioihin myös liittyy useita vangittuna olevia epäiltyjä. Monesti osa vangituista ei vastusta syytteen nostamiselle asetettua määräpäivää tai sen pidentämistä. Tähän nähden istuntokäsittely on tarpeeton, ja asia voitaisiin epäillyn siihen suostuessa ratkaista hänen osaltaan kansliassa. On myös perusteltua mahdollistaa kirjallinen käsittely tilanteissa, joissa vangittu vastustaa pidennystä, mutta kuitenkin suostuu kirjalliseen menettelyyn. Tällöin on toki tuomioistuimen harkinnassa kirjallisen käsittelyn soveltuvuus ko. asiaan. Muutos osaltaan edesauttaa resurssien tarkoituksenmukaisemman kohdentamisen niihin asioihin, joista osapuolilla on erimielisyyttä.

Mietinnössä on esitetty täsmennystä vastaajan oikeuteen saada vangitsemisasiä uudelleen käsiteltäväksi silloinkin, jos toinen samaan asiaan liittyvä vastaaja on määrätty mielentilatutkimukseen. Esitystä on pidettävä kannatettavana, koska vangitsemisen edellytyksissä saattaa tapahtua muutoksia mielentilatutkimuksen kestäessä eikä vangittuna olevan vastaajan osalta merkityksellisenä voida pitää toiseen henkilöön liittyviä seikkoja eikä tällaisilla voida perustella uusintakäsittelyoikeuden rajoittamista.

Mietinnössä on pohdittu 3 luvun 19 §:n muutoksenhakuoikeutta ja erityisesti sitä, että pitäisikö kantelu-oikeutta muuttaa koskemaan myös yksittäisen vaatimuksen perusteita, koska korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2021:75 tämän mahdollisuuden nykysääntelyllä torjunut. Mietinnössä on päädytty siihen, ettei muutoksia esitetä. Käräjäoikeus toteaa tältä osin, että mietinnössä esiin tuotu näkökohta siitä, että vangittuna pitämistä on käytännössä vaikea perustella myöhemmin aikaisemmin hylätyllä perusteella, on kuitenkin relevantti. On toki selvää, että perusteita on mahdollista arvioida myöhemmässä vaiheessa uudestaan ja tilanne on selvä silloin, kun tutkinnan aikana on selvinnyt uusia asioita tai tilanne on muusta syystä muuttunut. Aikaisemmin hylätyn vaatimuksen myöhempi hyväksyminen tilanteessa, jossa muutoksia ei tosiasiallisesti ole tapahtunut, tarkoittaa käytännössä oikeusasteen sisäistä muutoksenhakua. Tarkoituksenmukaisempaan olisi pidettävä sitä, että mikäli vaatimus joltain osin hylätään, saatetaan asia ylempään tuomioistuimen

arvioitavaksi eikä samaa vaatimusta samoilla perusteilla esitetä alioikeudessa uusintakäsittelyissä uudestaan. Lisäksi käräjäoikeus toteaa, että hylätyllä vangitsemisvaatimuksen perusteella saattaa olla vaikutusta myös esimerkiksi yhteydenpidon rajoitusten osalta. Jos vangitsemisen erityisenä edellytyksenä oleva vaikeuttamisvaara hylätään, ja epäilty vangitaan esimerkiksi ainoastaan karttamis- tai jatkamisvaaralla, saattaa pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä olla perusteltu syy kannella päätöksestä.

4. Lausuntonne pakkokeinolain 4 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä on esitetty useita täsmennyksiä yhteydenpidon rajoituksiin sekä niistä päättämiseen. Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan esitetyt muutokset ovat perusteltuja, ja niiden voidaan arvioida selkeyttävän voimassa olevaa oikeustilaa, mikä on tietyiltä osin ollut tulkinnanvarainen. Käytännön tasolla yhteydenpidon rajoitusten toimeenpanossa on ilmennyt ongelmia, mihin on usein vedottu vangitsemisasioiden uudelleen käsittelyissä, mikä viittaa siihen, että täytäntöönpanevalla viranomaisella on ollut jossain määrin epäselvää, keihin vangin yhteydenpitoa on rajoitettu. Tällaista tilannetta ei voida pitää vangin perusoikeuksien mukaisena.

Käräjäoikeus nostaa kuitenkin esille, että mietinnössä ehdotetaan, että nimeämättömään henkilökuntaan yhteydenpitoa voitaisiin rajoittaa vain erityisen painavista syistä. Tämä tarkoittaa merkittävää muutosta nykysääntelyyn. Käräjäoikeus hyväksyy sinänsä ehdotuksen taustalla olevat näkökohdat, mutta ei kuitenkaan suhtaudu muutokseen varauksetta. Käytännössä haastavaksi tilanne muodostuu laajojen ja pitkäkestoisten rikosasioiden tutkinnassa. Tällöin käytännössä tiedossa ei ole mahdollisesti hyvin pitkään aikaan tai ei ehkä koko tutkinnan aikana se vapaana oleva henkilökunta, joka asiaan tosiasiaa liittyy. Edelleen tutkinnan kestäessä harvoin halutaan saattaa epäillyn tietoon sitä, keitä asiaan liittyviä muita henkilöitä on vangittuna. Näin ollen yhteydenpidonrajoitukset kohdistuvat henkilökuntaan, jota ei voida nimetä ja edellytyksenä rajoituksella tulisi olla erityisen painavat perusteet. Mikäli henkilö ovat vangittuina laajamittaisen törkeän rikosepäilyn johdosta, josta tyyppisesimerkkinä on törkeä huumausainerikos, on näissä vangitsemisen erityisenä edellytyksenä pääsääntöisesti vaara tutkinnan vaikeuttamisesta. Tällöin tutkintavankeuden tarkoituksen toteuttamiseksi on määrättävä myös yhteydenpitorajoitukset. On pidettävä täysin selvänä, että mikäli rajoituksia ei määrätä, on tilanteissa vähintäänkin huomattava riski siitä, että vangitsemiselle asetettuihin tavoitteisiin ei päästä, tutkinta merkittävästi vaarantuu ja vangitseminen itsessään tästä syystä muodostuu tarpeettomaksi. Tältä kannalta on ristiriitaista myös se, että erityisenä edellytyksenä säädetylle vaikeuttamisvaaralle riittää syytä epäillä -kynnys, mutta yhteydenpitoa esimerkiksi vankilan ulkopuolella oleviin mahdollisesti tunnistamatta oleviin kanssaepäilyihin henkilöihin voidaan rajoittaa ainoastaan erityisen painavista syistä.

Mietinnössä on lisäksi arvioitu tarvetta asettaa lain tasolla tarkka määräaika yhteydenpidon rajoitusten jatkamiselle nimeämättömään henkilökuntaan. Tältä osin käräjäoikeus huomauttaa, että etenkin laajoissa huumausainerikostutkinnoissa, joita pääkaupungin alueella on paljon, tutkinnan eteneminen on monesti hidasta jutun laajuuden vuoksi, eikä näin ollen ole ainakaan tutkinnan alkuvaiheessa määritettävissä sellaista ajankohtaa, jolloin tutkinta on siinä vaiheessa, että yhteydenpitoa nimeämättömään henkilökuntaan voitaisiin sallia vaarantamatta tutkintaa. Käräjäoikeus ei kannata tällaisen kaavamaisen uudelleenkäsittelyajan säätämistä. Vangittuna oleva

henkilö voi jo tällä hetkellä saattaa vangitsemisen edellytykset uudelleen tutkittavaksi kahden viikon välein. Tässä samassa yhteydessä tutkitaan pääsääntöisesti lähes aina myös yhteydenpidonrajoitusten edellytykset. Edelleen luvun 5 § mahdollistaa jo tällä hetkellä yhteydenpidonrajoitusten saattamisen myös erikseen tuomioistuimen tutkittavaksi kahden viikon välein. Uuden määräajan asettaminen lakiin on käräjäoikeuden näkemyksen mukaan turhaa ja tosiasiaa vaikuttaa johtavan siihen, että rajoitusten edellytyksiä tutkitaan harvemmin, ja toisaalta luodaan uusi itsenäinen käsittelytyyppi, joka aiheuttaa käräjäoikeudelle tarpeettomasti lisäresurssitarpeen.

Mietinnössä on edelleen tuotu esiin, että tuomioistuin voi määrätessään yhteydenpidon rajoituksen esimerkiksi lähiomaisiin, kuitenkin määrätä, että yhteydenpito rajoituksesta huolimatta sallitaan yhdellä tai useammalla yhteydenpitotavoista, esimerkiksi tapaamalla tiettyjä nimettyjä lähiomaisia. Esitetyn mukaan tuomioistuin ei kuitenkaan voisi tarkemmin määrittää, millä tavalla tapaamiset sallitaan, esimerkiksi vain valvotusti. Yhteydenpidon rajoitusten valvontavastuu annetaan vapautensa menettäneiden säilyttämisestä vastaaville tahoille, johon tutkinnasta vastaava tai sitä tunteva viranomaisiin voisi olla yhteydessä sen varmistamiseksi, että valvonnasta vastaavalla taholla olisi tieto yhteydenpidossa valvottavista seikoista. Koska tutkintavankeuteen liittyvästä yhteydenpidon rajoittamisesta ja sen voimassaolon jatkamisesta päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai vankilan johtajan esityksestä vangitsemisesta päättävä tuomioistuin, tulisi tuomioistuimen käräjäoikeuden mielestä päättää myös sallittavan yhteydenpitotavan mahdollisesta tarkentavasta käyttötavasta, kuten tapaamisten sallimisesta vain valvottuna.

Mietinnössä on esitetty täsmennettäväksi vangin yhteydenpitoa oikeudenkäyntiasiamieheen. Esitystä on pidettävä kannatettavana, koska vangilla tulee olla mahdollisuus olla yhteydessä myös muuhun oikeudenkäyntiasiamieheen kuin hänelle määrättyyn puolustajaan esimerkiksi silloin, jos vangitun sekä puolustajan välille on tullut luottamuspuola, ja asiassa olisi tarve vaihtaa puolustajaa. Käräjäoikeus pitää kuitenkin perusteltuna, että laissa täsmennettäisiin sitä, että oikeudenkäyntiasiamiehellä tarkoitetaan nimenomaan vangitun omaa asiamiestä. Tämä on tärkeää sen vuoksi, että samassa asiassa voi olla useita vangittuja, eikä ole tarkoituksenmukaista sallia vangitun epäillyn yhteydenpitoa kanssaepäillyn asiamieheen.

5. Lausuntonne pakkokeinolain 5 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä esitetyt täsmennykset matkustuskieltoa ja tehostettua matkustuskieltoa koskien ovat kannatettavia. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan on perusteltua yhdistää sanotun luvun 8 ja 9 § yhdeksi kokonaisuudeksi sekä samalla luopua epäselväksi osoittautuneesta 60 päivän määräajasta.

Käräjäoikeus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotus määräajan poistamisesta vaikuttaa johtavan siihen, että syytteen nostamiselle matkustuskieltotilanteessa ei ole määräaika. Tätä on pidettävä hyvin ongelmallisena, koska käytännössä vaarana on se, että henkilöön kohdistetaan pakkokeinoja hyvinkin pitkän aikaa ilman väliaikakontrollia. Vaarana on myös se, että tietoa

matkustuskiellosta ei välity viranomaisten välillä ja henkilö ”unohtuu” matkustuskieltoon. Viranomaisten määrämien pakkokeinon arviointia ja kestoja ei voida jättää kohteen itsensä aktiivisuuden varaan. Mikäli tarkoitus on ollut, että matkustuskieltoa määrättäessä määrätään myös syytteen noston määräpäivästä tai että mahdollisessa aikaisemmassa vangitsemisasiain käsittelyssä määrätty määräaika pysyisi voimassa, tulisi tästä selkeästi säätää.

Tehostetun matkustuskiellon osalta käräjäoikeus toteaa, että sääntelyä on syytä täsmentää epäillyn yllä kiinnitettävien valvontalaitteiden osalta siltä osin, kun kyse on niiden asentamisesta epäillyn yllä. Tällä hetkellä päätös tehostettuun matkustuskieltoon pääsystä tarkoittaa käytännössä sitä, että epäilty saa heti päätöksen julistamisen jälkeen poistua tuomioistuimen tiloista, eikä tässä yhteydessä ole käytännön mahdollisuuksia kiinnittää valvontalaitteita hänen ylleen, ellei epäilty jää odottamaan tätä toimenpidettä. Perusteltua olisi säätää tällaisista tilanteista siten, että epäillyn vapaudenmenetys kestää siihen asti, kunnes valvontalaitteet on asennettu. Tällöin tehostetun matkustuskiellon valvonta voisi toteutua paremmin heti päätöksen antamisesta lukien. Tarkoituksenmukaisinta olisi, että epäilty kuljetettaisiin takaisin tutkintavankilaan tai poliisivankilaan, jossa hänen ylleen asennettaisiin valvontalaitteet, ja tämän jälkeen hänet vapautettaisiin. Käräjäoikeus kannattaa edellä mainitusti ehdotusta uudesta luvun 5 a §:stä.

6. Lausuntonne pakkokeinolain 6 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä on esitetty vakuustakavarikkoja koskevien säännösten yhdenmukaistamista suhteessa 7 luvun mukaisiin takavarikkoihin. Esitetyt muutokset ovat perusteltuja. Käräjäoikeus kuitenkin toteaa, että 6 luvun 4 §:n osalta vakuuden asettamista koskevan säännöstekstin sisältö muuttuu päinvastaiseksi, vaikka oikeustila ei muutu. Tältä osin vaikuttaa perustellulta lisätä asiaa koskevaan pykälään maininta perusteluissa käsitellystä ulosottoaaren 8 luvun 3 §:stä. Muilta osin käräjäoikeudelle ei ole tämän luvun osalta lausuttavaa.

Myönteisenä on pidettävä vakuustakavarikkoasiaan liittyvän syytteen nostamisen määräajan pidennyspyynnön osalta sitä, että pyyntö jätetään tuomioistuimelle aiemmin kuin vasta viikko ennen asian ratkaisemiselle asetettua määräaika. Määräajan pidentämisen voidaan arvioida parantavan asianosaisten oikeusturvaa, koska tällöin istuntokäsittelyyn valmistautumiseen sekä istunnon järjestämiseen jää enemmän aikaa. Nykytilanteessa istunnot joudutaan järjestämään verrattain nopealla aikataululla ratkaisulle asetetusta määräajasta johtuen. Edelleen muutos mahdollistaa tuomioistuimelle tarvittavan harkinta-ajan tilanteissa, joissa samalla riitautetaan vakuustakavarikon edellytykset. Koska asia on nykylainsäädännön aikana tullut ratkaista määräajan kuluessa, ei laajoissa ja vaikeissa asioissa käytännössä ole tuomioistuimille mahdollistettu tarvittavaa aikaa ratkaista ja perustella asioita riittävästi.

7. Lausuntonne pakkokeinolain 7 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä esitetyt muutokset ovat perusteltuja, eikä käräjäoikeudella ole tältä osin huomauttamista. Ehdotettujen muutosten osalta viitataan vakuustakavarikon osalta lausuttuun.

Luvun 21 §:n osalta käräjäoikeus lausuu, että se kannattaa ehdotusta lisätä pykälän soveltamisalaan takavarikon lisäksi takavarikon sijasta tehtävä jäljentäminen. Toimenpide rinnastuu takavarikkoon. Lisäksi ao. luvun sääntelytekniikka puoltaa toimenpiteen nimenomaista mainintaa kaikissa niissä tilanteissa, joissa sen käyttö takavarikon asemesta on mahdollista.

Oikeuskäytännön perusteella viranomaisille sekä luovutusasioita käsitteleville tuomareille on aiheuttanut epäselvyyttä 21 §:n 2 momentin ja EU-luovuttamislain sekä Pohjoismaisen luovuttamislain välinen suhde. Ehdotettu tarkennus selkiyttäneen tilannetta ja poistaneen epäselvyyksiä. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että luovutusasian syyttäjän tulee huolehtia yhdessä takavarikkoa koskevan rikosasian tutkinnanjohtajan kanssa, että luovutusasian yhteydessä esitetty pyyntö on edellytysten täytyessä toteutettu toimivaltaisessa käräjäoikeudessa ja ilmoittaa tiedot käräjäoikeudelle luovutuspyynnön yhteydessä. Käräjäoikeus kannattaa mahdollisuutta ratkaista takavarikon voimassaolon pidentämistä koskeva asia kansliassa ilman istuntokäsittelyä. Esitetyt oikeusturvan takeet eli tuomioistuimen harkinta ja pakkokeinon kohteena olevan henkilön suostumus asian ratkaisemiseen ilman istuntokäsittelyä ovat käräjäoikeuden käsityksen mukaan riittävät.

8. Lausuntonne pakkokeinolain 8 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Esitetyt selvennykset olemassa olevaan lainsäädäntöön ovat perusteltuja, eikä käräjäoikeudella ole niiden osalta huomauttamista.

9. Lausuntonne pakkokeinolain 9 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä esitetty tarkennus 9 luvun 3 §:ään on perusteltu, eikä käräjäoikeudella ole sen osalta huomauttamista.

10. Lausuntonne pakkokeinolain 10 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Mietinnössä 10 luvun 3 §:ään (telekuuntelu) esitetyt perusterikoksia koskevat lisäykset ovat perusteltuja.

Luvun 5 §:n luvan voimassaoloaikaan tehtävät tarkennukset ovat tarpeellisia mietinnössä esitetyistä syistä. Käytännössä on ollut epäselvyyttä jatkolupien osalta luvan alkamisajankohdasta ja tätä kautta siitä, voiko lupaa myöntää kuukaudeksi alkamaan päätöshetkeä myöhemmästä ajankohdasta vai pitäisikö kuukauden määräaika joka tapauksessa laskea päätöshetkestä. Tällä muutoksella poistetaan epäselvyydet myös sen osalta, voidaanko jatkolupien ollessa kysymyksessä lupia myöntää ajallisesti päällekkäin. Edelleen kannatettavana pidetään muutosta pykälän 3 momentin 5 kohtaan

eli teleosoitteen tai telepäätelaitteen nimeämistä koskevan vaatimuksen poistamista. Tällä on käräjäoikeuden näkökulmasta työmäärää jossain määrin vähentävä vaikutus. Muutoksella ei myöskään voida nähdä pakkokeinon kohteelle aiheutuvan lisähaittaa oikeudenloukkauksen muodossa. Pakkokeinon käytön edellytysten arviointi ei muutoksella muutu. Välttämätöntä lienee lisätä momenttiin kuitenkin ehdotettu velvollisuus nimetä teleosoite tai telepäätelaitte tuntemattoman kohdehenkilön tilanteessa. Ehdotuksen seurauksen myös 43 §:n menettelysäännöksiä on muutettava esitetysti.

Käräjäoikeus ei sinänsä vastusta luvun 7 §:ään (televalvonta suostumuksella) ehdotettua lisäystä siitä, että suostumusta teleosoitteen tai -päätelaitteen haltijalta ei tarvittaisi, mikäli hän ei sitä heikentyneen terveydentilansa vuoksi kykene antamaan. Mietinnössä esitettyjä perusteluja tälle voidaan pitää pätevinä. Ehdotus kuitenkin johtaa väistämättä tulkintatilanteisiin ja edellyttää käsittelyssä jonkinasteista selvitystä henkilön terveydentilasta. Käytännössä tämä tulee jäämään hakijan ilmoituksen varaan, mihin ilmoitukseen tuomioistuimen on käytännössä luotettava. Tulkintatilanteita tullaan todennäköisesti näkemään muun muassa vanhempiin henkilöihin kohdistuneiden petturikosten kohdalla. Edelleen käräjäoikeus huomauttaa, että tilanteissa, joissa pakkokeinojen kohteena oleva henkilö ja päätelaitteen haltija ovat sukulaisia tai muita läheisiä, tulee asiaan suhtautua kriittisesti. Suostumuksen vaatimusta ei voitane kuitenkaan kiertää sillä, että henkilö ei pysty ilmaisemaan tahtoaan asiassa.

Luvun 9 §:ään esitettyjä muutoksia ja tarkennuksia käräjäoikeus pitää perusteltuna edellä lausutuilla perusteilla.

Käräjäoikeudella ei huomautettavaa luvun 14 ja 15 §:n (peitelty tiedonhankinta) esitetystä muutoksista.

Luvun 16 §:n (tekninen kuuntelu) esitettyä muutosta liittyen teknisen kuuntelun sallimiseen sen kohdistuessa pelkästään tekniseen laitteen sen sijaintipaikasta riippumatta, käräjäoikeus pitää kannatettavana mietinnössä esitetyillä perusteilla. Sijaintipaikalla ei tällaisessa tapauksessa ole merkitystä. Edelleen esitettyä 23 §:n (tekninen laitetarkkailu) tarkennusta käräjäoikeus kannattaa, koska tällä hetkellä sääntely on saattanut johtaa tulkintaan, joka ei ole ollut pykälän tarkoitus. Edelleen käräjäoikeus kannattaa 25 §:n 2 momentin poistamista esitetysti.

Käräjäoikeus pitää 27 §:ään ehdotettua peitetoiminnalle asetettujen lisäedellytysten poistamista henkirikosten osalta kannatettavana. Pääasiassa muita perusterikoksia voidaan pitää sellaisina, joissa lisäedellytys peitetoiminnan käytön tapauksissa tyypillisesti on käsillä..

Käräjäoikeus kannattaa mietinnössä esitettyjä 56 §:ään esitettyjä muutoksia siitä, että pykälän 2 momenttiin lisätään luetellut rikokset. Mietinnössä on tuotu esille seikkoja, jotka puoltava muun muassa huumausainerikosten lisäämisen listaan. Tältä osin voisi olla paikallaan pohtia myös

ampuma-aserikoksen lisäämistä. Kysymys on rikostyyppistä, joka usein liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja näin ollen myös huumausainerikollisuuteen. Ampuma-aserikoksia voitaneen lähtökohtaisesti pitää vastaavasti yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavina rikoksina.

Pykälän 57 § (tietojen hävittäminen) muutosehdotusta on pidettävä tietosuojalainsäädännön näkökulmasta perusteltuna. On kuitenkin todettava, että pakkokeinojen kohteena olevilla henkilöillä ei välttämättä ole ajantasaisia osoitetietoja viranomaisten rekistereissä. Tällöin kirjallinen ilmoitus henkilön osoitteeseen, ei kohdehenkilöä käytännössä tosiasiallisesti tavoita. Tämä on omiaan aiheuttamaan sen, että henkilö ei pääse vaikuttamaan aineiston säilymiseen rikosasiansa käsittelyyn saakka ja saattaa joissain tapauksissa johtaa henkilön kannalta merkityksellisen aineiston hävittämiseen ennen asian käsittelyä. Edelleen menettely johtaa vähintäänkin väitteisiin edellä mainitusta. Tästä näkökulmasta etukäteisen hävittämisen tulisi olla suostumukseen sidottu, mikä toki ei poista ongelmaa tietosuojanäkökulmasta.

Muilta osin käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa esitetyistä ehdotuksista.

11. Lausuntonne pakkokeinolain 11 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Käräjäoikeudella ei ole tältä osin lausuttavaa.

12. Lausuntonne oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan mietinnössä esitetyt täsmennykset ovat perusteltuja, eikä käräjäoikeudella ole huomauttamista mietinnöstä tältä osin.

13. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

Käräjäoikeus pitää perusteltuna ja tärkeänä EU-luovuttamislain 16 §:n 2 momenttiin ehdotettu lisäys, jonka mukaan kiinni otetun yhteydenpidon rajoittamisesta olisi soveltuvin osin voimassa, mitä niistä pakkokeinolaissa säädetään. Työryhmän mietinnön sivuilla 108 ja 109 esiin nostamat perustelut muutokselle ovat riittävät. Lisäys on tarpeen, sillä voimassa olevassa EU-luovuttamislaisissa ei ole säilöön ottamista koskevissa pykälissä viittausta pakkokeinolain yhteydenpidon rajoittamista koskevaan lukuun. Lisäyksen myötä pidätysmääräyksen täytäntöönpanevan tuomioistuimen toimivalta asettaa yhteydenpitorajoituksia selkeytyisi ja perustuisi nimenomaiseen lain säännökseen.

14. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 13 §:n muuttamisesta perusteluineen

Tältä osin ehdotetun lisäyksen ottaminen 13 §:n 2 momenttiin on perusteltua ja tarpeellista samoin perustein kuin vastauksessa kysymykseen 13 on esitetty.

15. Lausuntonne rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 19 §:n muuttamisesta perusteluineen

Käräjäoikeudella ei ole tältä osin lausuttavaa.

16. Lausuntonne rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 31 ja 58 §:n muuttamisesta perusteluineen

Käräjäoikeudella ei ole tältä osin lausuttavaa.

17. Lausuntonne tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta perusteluineen

Ehdotetut muutokset liittyen tehostetun matkustuskiellon huomioon ottamiseksi valvontatoimia koskevassa kansallisessa lainsäädännössä ovat välttämättömiä. Lienee niin, että tehostettua matkustuskieltoa säädettäessä kansalliseen pakkokeinolakiin sen vaikutus tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettuun lakiin on jäänyt arvioimatta. Esitys kirjata tehostetun matkustuskiellon tunnustamisesta ja täytäntöönpanemisesta päättävä viranomaisen, alueellinen toimivalta sekä valvonnasta vastaava viranomaisen lakiin on perusteltu ja kaikilta näiltä osin kannatettava.

Kun toimivalta tehostetun matkustuskiellon osalta esitetään kansallista lainsäädäntöä vastaavalla tavalla kuuluvan käräjäoikeudelle, myös muutoksenhakua koskeva 14 § edellyttää täydennystä. Tältä osin käräjäoikeus kuitenkin esittää, että ao. lainkohdassa säädettäisiin toinen momentti, jossa säädettäisiin muutoksenhausta käräjäoikeuden päätökseen. Pakkokeinolain sääntelytapa huomioon ottaen riittävää olisi, että 2 momentissa todettaisiin, että käräjäoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Erillinen momentti osoittaisi esitettyä selkeämmin, että kantelu on oikea muutoksenhakukeino vastaavasti kuin kansallisissa tehostetun matkustuskiellon tapauksissa ja että muutoksenhakukielto ei liity yksinomaan käräjäoikeuden syyttäjän päätöksestä tehtyyn valitukseen antamaan päätökseen.

18. Lausuntonne sellaisista mahdollisista pakkokeinoja koskevan lainsäädännön muutostarpeista, joita mietinnössä ei ehdoteta

EU-luovuttamislaki on ollut voimassa lähes 20 vuotta ja Pohjoismaainen luovuttamislaki lähes 15 vuotta. Molempia lakeja on täydennetty oikeuskäytännön kehityksen aina niin edellyttäessä ja Euroopan unionin sääntelyn muuttuessa. Molemmissa laeissa on kuitenkin lainkohtia, jotka edellyttäisivät niiden uudelleen tarkastelua, arviointia ja todennäköisesti täsmennystä. Ongelmakohtista on raportoitu oikeusministeriölle.

Tällä hetkellä Euroopan unionin tuomioistuimessa on vireillä ennakkoratkaisupyyntö liittyen EU-luovuttamislain C-804/21 PPU. Asiassa on kysymys ylivoimaisen esteen määrittelystä, siihen liittyen luovuttamista koskevan määräajan pidentämistä noudatettavasta menettelystä ja siihen liittyvistä oikeussuojakeinosta. Tuomion antamisen jälkeen lienee tarve arvioida EU-luovuttamislain säännösten suhdetta puitepäätökseen 2002/584/YOS. Samassa yhteydessä voisi olla tarkoituksenmukaista käsitellä myös muita sekä EU-luovuttamislakiin että Pohjoismaiseen luovuttamislakiin liittyviä muutostarpeita.

Jäädättämistä koskevan lainsäädännön osalta käräjäoikeus pitää perusteltuna, että se valmistellaan erikseen.

Nurmi Tuomas
Helsingin käräjäoikeus

Inkinen Jaana
Helsingin käräjäoikeus